

Nr 385

Av herr **Holmberg m. fl.**, *angående bestämmelserna om förtida uttag av ålderspension.*

(Lika lydande med motion nr 319 i Första kammaren)

De snabbt ändrade levnadsbetingelserna för människorna i det moderna samhället ställer stora krav på deras psykiska såväl som fysiska krafter. Många människor kan orka med ett arbete, som sträcker sig över en hel livstid eller långt över pensionsåldern. Andra, som av olika skäl inte kan utföra lika goda prestationer ens fram till pensionsåldern, har svårt att skapa en någorlunda ekonomisk trygghet åt sig och de sina. Frågan om sänkt pensionsålder har ett flertal gånger varit föremål för behandling i riksdagen och avslagits med olika motiveringar.

I utlåtande till motioner om sänkt pensionsålder år 1959 återopades samhällsekonomiska skäl till att en utredning om allmän sänkning av pensionsåldern icke kunde förordas. Senare hänvisades till det väntade betänkandet från socialförsäkringskommittén till 1962 års riksdag. Vid de närmast efterföljande riksdagarna upprepades med något varierande motiveringar såväl ett avvisande av allmän sänkning av pensionsåldern som att införa sänkt pensionsålder för sysselsatta inom tunga och hälsofarliga yrken. 1965 års riksdag anslöt sig till utskottsutlåtandena från 1963 och 1964, som hänvisade till avsikten att genomföra standardförbättringar för folkpensionärerna även efter år 1968.

Den kommunistiska riksdagsgruppen har vid tidigare tillfällen föreslagit en sänkning av pensionsåldern. Som en delreform har förslag ställts om sänkt pensionsålder för utövare av tunga och hälsofarliga yrken. Förslagen har avvisats av riksdagen. Vid 1964 och 1965 års riksdagar har föreslagits ändrade regler i lagen om *förtida uttag* av ålderspension. Detta uttag kan ske inom både folkpensioneringen och tilläggspensioneringen. Det kan dock ske först från den månad då vederbörande fyller 63 år. Bestämmelserna i denna lag medför emellertid sådana påtagliga nackdelar, att fortfarande endast ett ringa antal personer velat begagna sig av denna möjlighet. Det krävs inget komplicerat förfarande vid ansökan, utan denna är mer en formsak. Vad som stöter bort dem som skulle anse sig vara i behov av förtida uttag är de tillägg man går miste om samt pensionens reducering.

Dessa tillägg utgöres av invaliditetstillägg, barntillägg, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Vidare erhåller man vid förtida uttag endast sjukhusvård under sammanlagt 180 dagar. Själva pensionen reduceras med 0,6 % för varje månad pensionen utgår tidigare än den månad man fyller 67 år. Denna reducerade pension utgår sedan hela livet. Vad som kunde ha blivit en början till en differentiering och en möjlighet att individuellt avpassa pensionsåldern har genom dessa snäva för att inte säga hårda begränsningar reellt sett förhindrats. Man tvingar alltså människor som verkligen har anledning att bli pensionerade före 67 års ålder att fortsätta med ett arbete som de har nedsatta förutsättningar att kunna utföra. De fyller inte villkoren för att bli förtidspensionerade — men har under loppet av årslångt hårt arbete blivit pressade och nära nog utslitna. Ur försörjningssynpunkt behöver de arbete, men oftast ställer sig detta svårt. Åldrarna 60—67 år utgör 31 procent av alla arbetslösa i respektive Stockholms stad och län, 41,5 procent i Göteborgs stad, 37,5 procent i Göteborgs och Bohus län, 33,8 procent i Norrköpings stad, 33,2 procent i Gävleborgs län o. s. v. Vi har vid innevarande års riksdag i en särskild motion tagit upp problemet om den äldre arbetskraften och behovet av att bereda äldre personer som så önskar en för dem lämpad sysselsättning. Men klart är att för åtskilliga av dessa skulle en tidigare pensionering vara helt befogad. Nu finns som nämnts en sådan möjlighet *icke bara på sämre villkor än för ålderspensionerade uppnådda 67 år utan med reducerad pension för resten av livet.*

Detta rimmar dåligt med andemeningen i de av vårt samhälle beslutade åtgärderna för pensionärerna. Man har dock tidigare varit inne på att finna en lösning på dessa frågor i samma riktning som förespråkas i denna motion.

I propositionen nr 100 till 1959 års riksdag med förslag om allmän tilläggs-pensionering uttalade föredragande departementschefen bland annat följande: »Efter ytterligare utredning bör man pröva möjligheterna att vidga rätten till pensioneringens förmåner. Här blir fråga om i vilken utsträckning man — utöver den form av tidigare uttag av tilläggs-pension som behandlas i lagförslaget — kan bereda personer, som måste dra sig tillbaka från förvärvslivet tidigare än andra, pension före 67 års ålder *även i de fall då de inte är invalider i gängse bemärkelse.*»

I särskilda utskottets utlåtande nr 1 1959 heter det: »Utskottet ansluter sig till departementschefens uttalande och tillstyrker motionerna på det sättet, att utskottet förordar en utredning beträffande möjligheterna för yrkesgrupper med tungt och hälsofarligt arbete att erhålla *oreducerad* ålderspension före 67 års ålder.» (Vår kursiv.)

I andra lagutskottets utlåtande nr 24 år 1965 argumenterar man emellertid *mot* lägre pensionsålder för vissa grupper med tungt och hälsofarligt arbete med den märkliga motiveringen att *principiella* skäl talar emot en

oreducerad ålderspension före 67 års ålder till sådana grupper! Utskottet kom till slutsatsen att frågor av detta slag borde lösas utanför den allmänna pensionsförsäkringens ram. Vidare hävdades att uppgörelser i frågan borde kunna ske avtalsvägen. Synpunkten att denna delfråga av ålderspensionens problemkomplex ligger »utanför ramen för den allmänna pensionsförsäkringen», att den skulle gripas ur och bli föremål för uppgörelse mellan arbetsmarknadsparterna, saknar enligt vår mening allt berättigande. Flera länder har en differentierad pensionsålder. Det borde också för vårt lands vidkommande ses som en *princip* att tillfredsställande lösa problemen även för den grupp människor det här är fråga om.

Av det förut sagda framgår att vi på en punkt delar den mening andra lagutskottet i utlåtandet nr 24 år 1965 hävdade, nämligen om svårigheterna att rättvist utvälja de grupper som skulle få en lägre pensionsålder. I stället har vi kommit fram till att frågan bör lösas genom ändring i lagen om förtida uttag av ålderspension. Givetvis ansluter vi oss till tanken på en utredning om en *oreducerad* ålderspension före 67 år, som särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 1 1959 var inne på. Vi har inte i tidigare åberopade motioner velat sträcka oss så långt, utan föreslagit att reduceringen skall *upphöra* vid uppnådda 67 år. Samtidigt som vi upprepar detta förslag vill vi också upprepa förslagen om att de förmåner som vid förtida uttag inte kommer pensionerad till del skall utgå lika som för ålderspensionär med uppnådda 67 år. Det gäller rätt till invaliditetstillägg, barn-, hustru- och kommunalt bostadstillägg.

Beträffande den prövning som måste ske för beviljandet av förtida uttag enligt de av oss föreslagna vidgade förmånerna har vi förutsatt att vissa förändringar blir nödvändiga. Ansökningarna bör behandlas av de lokala försäkringskassorna och lämpligen av den pensionsdelegation som behandlar ärenden om förtidspension, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Vi förutsätter vidare att den sökande skall ha underkastat sig en läkarundersökning som kan ge en bild av hans hälsotillstånd. Detta innebär sålunda att i stället för att bevilja en hel yrkesgrupp inom tunga och hälsofarliga yrken pension vid tidigare ålder blir prövningen individuell. Kvalificerande skäl skall föreligga för att ansökan beviljas.

I det här sagda har vi velat ange i vilken riktning vi anser en närmare utredning bör företagas. Det bör vara möjligt att åstadkomma en icke alltför rigorös spärr mot å ena sidan icke välgrundade ansökningar om förtida uttag och å andra sidan en sådan utformning som svarar mot det i denna motion angivna syftet. Detta bör inte vara så mycket mer komplicerat än exempelvis den prövning som sker i fråga om fastställandet av invaliditetsgraden hos yrkesskadade.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en skyndsamt utredning rörande ändring i lagen om förtida

uttag av ålderspension i enlighet med vad i denna motion förordats samt att förslag till sådana lagändringar förelägges 1967 års riksdag.

Stockholm i januari 1966

C.-H. Hermansson

Axel Jansson

Helmer Holmberg

Gustav Lorentzon